

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/116/2005

CZY POLACY NIEPOKOJĄ SIĘ O SWOJE ZDROWIE PSYCHICZNE?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

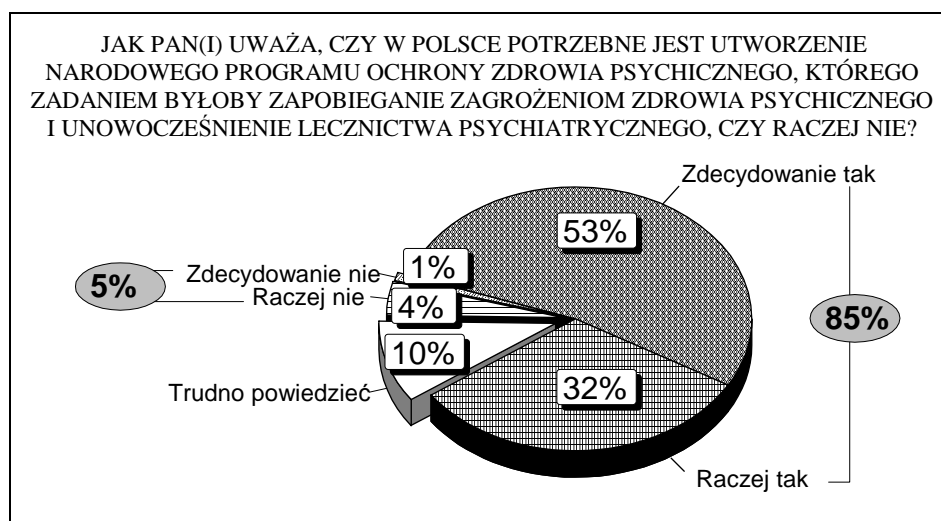
WARSZAWA, LIPIEC 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

- ❑ Niemal co trzeci ankietowany (30%) przyznaje, że spośród chorób wywołujących szczególny lęk najbardziej obawia się chorób psychicznych. Prawie co drugi (45%) deklaruje, że czasami niepokoi się o swoje zdrowie psychiczne.
- ❑ Własną chorobę psychiczną ujawniło 4% badanych, 6% zetknęło się z osobą chorą w najbliższej rodzinie, 8% - w dalszej rodzinie, 8% - w kręgu przyjaciół, 21% - w gronie znajomych lub sąsiadów, 32% - wśród ludzi znanych z widzenia, a 50% poprzez media i literaturę.
- ❑ Ponad dwie piąte respondentów (44%) deklaruje, że chciałoby więcej wiedzieć o problematyce zdrowia psychicznego i chorób psychicznych, 27% uznaje swoje poinformowanie na ten temat za wystarczające, a 23% w ogóle nie interesuje się tymi sprawami.
- ❑ Do najbardziej szkodliwych dla zdrowia psychicznego czynników ankietowani zaliczają: bezrobocie (77%), kryzys rodziny (47%), biedę (41%), nadużywanie alkoholu i narkotyków (39%) oraz niepewność jutra (25%), złe stosunki między ludźmi (16%), nadmierny pośpiech, tempo życia (16%).
- ❑ Powszechne jest (85% wskazań) przekonanie, że obecne warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększają ryzyko zachorowania na choroby psychiczne.
- ❑ Zdecydowana większość badanych (85%) popiera utworzenie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Istnieją poważne kontrowersje co do stopnia zagrożenia zdrowia psychicznego współczesnych społeczeństw. W dyskusjach na ten temat dość często pojawia się pogląd, że niebezpieczeństwo utraty lub zakłócenia zdrowia psychicznego jest stosunkowo nieduże i dotyczy głównie wąskiej grupy osób o szczególnych cechach osobowości i zachowania. Według poglądu przeciwnego, zagrożenie jest znaczne, wzrasta wraz z poziomem rozwoju cywilizacyjnego i w zasadzie dotyczy każdego człowieka, ponieważ w trudnych sytuacjach każdy - niezależnie od cech osobowości i wzorców zachowania - może zareagować zaburzeniami psychicznymi. Zrozumiałe, że uznanie jednego z tych poglądów istotnie wpływa na określenie rangi problemu oraz politykę społeczną wobec zagrożeń zdrowia psychicznego - politykę zamykania lub otwierania oczu na realne zagrożenia.

Według szacunków ostatniego raportu Światowej Organizacji Zdrowia poświęconego zdrowiu psychicznemu¹, około 450 milionów ludzi na świecie cierpi z powodu zaburzeń psychicznych i nerwowych oraz problemów psychospołecznych, jak nadużywanie alkoholu i narkotyków. Wielu z nich nie uzyskuje pomocy i cierpi w milczeniu oraz osamotnieniu. Poza tym są oni obciążeni skutkami napiętnowania, wstydu i wykluczenia oraz - znacznie większym niż się sądzi - ryzykiem utraty życia. Mimo że zaburzenia psychiczne stanowią około 12% globalnego obciążenia chorobami, większość krajów przeznaczą na zdrowie psychiczne mniej niż 1% swoich wydatków zdrowotnych. Około 40% krajów nie ma żadnej polityki wobec zdrowia psychicznego, 30% nie ma żadnego programu jego ochrony. Istniejące programy ochrony zdrowia z reguły nie dotyczą zaburzeń psychicznych w takim stopniu, jak innych chorób, co potęguje trudności chorych i ich rodzin.

Do zagadnień tych nawiązują wyniki naszego czerwcowego sondażu². Pozwalają one na określenie, jak wielu respondentów odczuwa obawy przed chorobami psychicznymi oraz niepokoi się o własne zdrowie psychiczne. Umożliwiają też oszacowanie zakresu kontaktów badanych z osobami chorymi psychicznie oraz poziomu społecznej wiedzy o zdrowiu

¹ World Health Organization. *Mental Health Report 2001. Mental Health: new understanding, new hope*. WHO, Geneva 2001.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (181) przeprowadzono w dniach 3-6 czerwca 2005 roku na liczącej 1037 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

psychicznym i chorobach psychicznych. Ponadto ukazują opinie ankietowanych dotyczące zagrożeń, jakie dla zdrowia psychicznego mogą stanowić społeczne, kulturowe i cywilizacyjne czynniki wyznaczające warunki życia ludzi. Sondaż ujawnia również ocenę zagrożeń wynikających z warunków życia w Polsce oraz odpowiada na pytanie o potrzebę ustanowienia narodowego programu ochrony zdrowia psychicznego.

OBAWA PRZED CHOROBYMI PSYCHICZNYMI

Z naszych badań wynika, że w sferze spraw osobistych Polacy niezmiennie najsilniej przeżywają - obok lęków związanych z materialnymi warunkami życia oraz bezrobociem - niepokoje dotyczące stanu zdrowia własnego lub osób bliskich³.

Nasilenie obaw przed chorobami zagrażającymi zdrowiu i życiu ludzi badaliśmy już trzykrotnie⁴ koncentrując się głównie na tym, jakie miejsce wśród chorób wywołujących społeczny lęk zajmują choroby psychiczne⁵.

Tabela 1

Pewne choroby wywołują u ludzi szczególny niepokój, lęk. Których z poniższych chorób obawia się Pan(i) najbardziej?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VII 1996	XII 1999	V 2005
	w procentach		
Choroby nowotworowe	81	80	83
Choroby serca	67	64	66
AIDS	41	35	30
Choroby psychiczne	28	26	30
Narkomania	19	19	20
Alkoholizm	16	15	16
Gruźlica	16	13	15
Choroby weneryczne	4	4	-
Nie obawiam się żadnej choroby	5	6	4

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać trzy choroby

³ Zob. komunikat CBOS „Rok 2005 - nadzieje i obawy”, luty 2005 (oprac. B. Roguska).

⁴ Por. komunikat CBOS „Choroby psychiczne - społeczny stereotyp i dystans”, styczeń 2000 (oprac. B. Wciórka, J. Wciórka) oraz B. Wciórka, J. Wciórka „Polacy o schizofrenii i chorych na schizofrenię”, CBOS, Warszawa 2002. Wyników badania z 2002 roku nie przytaczamy z powodu niepełnej porównywalności (sformułowanie brzmiało: „choroby psychiczne, np. schizofrenia”).

⁵ Należy pamiętać, że przy takiej konstrukcji pytania interpretacji podlegają nie bezwzględne liczby oznaczające odsetki wskazań, lecz wyłącznie pozycja konkretnej choroby wśród pozostałych chorób wywołujących lęk.

Zrozumiałe, że niezmiennie największy lęk budzą choroby zagrażające życiu, przede wszystkim nowotworowe oraz serca, a w mniejszym stopniu - AIDS. W dotychczasowych pomiarach choroby psychiczne lokowały się na czwartym miejscu w rankingu chorób budzących największe obawy, natomiast w tym roku są na trzecim miejscu - wymieniano je równie często jak AIDS. Zmiana ta nie wiąże się jednak ze wzrostem społecznych obaw przed chorobami psychicznymi, których poziom jest zbliżony we wszystkich dotychczasowych pomiarach, lecz wynika z odnotowanego w analizowanym okresie spadku lęku przed AIDS⁶. Obecnie prawie co trzeci badany (30%) deklaruje, że spośród wymienionych chorób najbardziej obawia się chorób psychicznych. Zagrożenie to znacznie częściej odczuwają kobiety (35%) niż mężczyźni (23%), którzy bardziej obawiają się AIDS (zob. tabele aneksowe).

Można uznać, że choroby psychiczne niezmiennie lokują się pomiędzy chorobami bezpośrednio zagrażającymi życiu (jak nowotworowe i kardiologiczne) a chorobami związanymi z ostracyzmem społecznym (jak narkomania, alkoholizm, gruźlica, choroby weneryczne), w przypadku których ryzyko utraty życia nie jest tak bardzo bezpośrednie i oczywiste. Stanowią więc grupę problemów zdrowotnych mniej kojarzonych z zagrożeniem życia, a bardziej z niechętnymi reakcjami społecznymi. Należy jednak podkreślić, iż także prawdopodobieństwo utraty życia z powodu chorób psychicznych nie jest małe. Wiąże się ono głównie z podejmowanymi próbami samobójczymi. Szacuje się, że chorobowe motywy samobójstwa dominują u połowy osób dokonujących skutecznego zamachu samobójczego⁷. Według ocen Światowej Organizacji Zdrowia, każdego roku na świecie samobójstwo popełnia około miliona osób, a 10-20 razy więcej usiłuje tego dokonać⁸.

NIEPOKÓJ O SWOJE ZDROWIE PSYCHICZNE

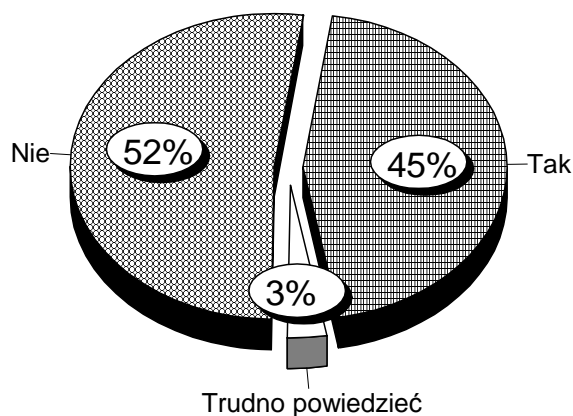
Wprawdzie zagrożenie chorobami psychicznymi odczuwa mniej niż jedna trzecia ankietowanych, jednak prawie połowa (45%) deklaruje, że czasami niepokoi się o swoje zdrowie psychiczne. Ponad połowa (52%) nie ujawnia tego typu lęków.

⁶ AIDS - nabyty zespół niedoboru odporności spowodowany wirusem HIV - w analizowanym okresie (1996-2005) przesunął się z pozycji bliższej chorobom zagrażającym życiu do pozycji bliższej chorobom związanym z ostracyzmem społecznym.

⁷ S. Pużyński, *Depresje i zaburzenia afektywne*, PZWL, Warszawa 2002.

⁸ Zob. World Health Organization. *World Health Report 2001. Mental Health: new understanding, new hope*, WHO, Geneva 2001.

RYS. 1. CZY CZASAMI NIEPOKOI SIĘ PAN(I) O SWOJE ZDROWIE PSYCHICZNE?

Deklaracje w tej sprawie są silnie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Niepokój o swoje zdrowie psychiczne częściej wyrażają kobiety (52%) niż mężczyźni (37%), częściej też ludzie w wieku od 35 do 54 lat niż młodszy i starsi. Przede wszystkim jednak jest on udziałem osób znajdujących się w gorszym położeniu społecznym - o dochodach *per capita* w rodzinie poniżej 300 zł (64%) oraz od 301 zł do 500 zł (56%), źle oceniających własne warunki materialne (58%), mających wykształcenie co najwyżej zasadnicze zawodowe (52%), robotników niewykwalifikowanych (50%), rolników (60%) oraz bezrobotnych (53%) i rencistów (51%). Natomiast im lepsze położenie społeczne ankietowanych, tym rzadziej na ogół niepokoją się oni o swoje zdrowie psychiczne. Dla przykładu - deklaracje takie składa około jednej trzeciej przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, respondentów z wyższym wykształceniem, dobrze oceniających własne warunki materialne, dobrze sytuowanych oraz najmłodszych badanych - w wieku od 18 do 24 lat (wśród uczniów i studentów odsetek ten jest jeszcze niższy i wynosi 26%).

Niepokój o własne zdrowie psychiczne oraz poczucie zagrożenia chorobami psychicznymi w znacznej mierze zależą także od tego, czy respondenci mieli jakieś kontakty z osobami psychicznie chorymi.

KONTAKTY Z OSOBAMI CHORYMI PSYCHICZNIE

Na podstawie statystyk można uznać, że około 3,5% społeczeństwa korzysta z pomocy przychodni lub szpitali psychiatrycznych⁹. Nie obrazuje to jednak w pełni liczby osób cierpiących z powodu różnorodnych zaburzeń psychicznych, ponieważ znaczna ich część nie trafia do placówek psychiatrycznych¹⁰. Ilu Polaków zetknęło się z osobą chorą psychicznie?

Własną chorobę ujawniło w naszym sondażu czterech na stu ankietowanych (4%). Stosunkowo niewiele przyznało też, że miało lub ma kogoś chorego w swoim bezpośrednim otoczeniu - w kręgu najbliższej rodziny (6%) lub innych krewnych (8%) bądź w gronie przyjaciół (8%). Znacznie więcej badanych (21%) spotkało osobę chorą psychicznie wśród znajomych lub sąsiadów. Najczęściej jednak był to kontakt z kimś znanym tylko z widzenia (32%). Można powiedzieć, że im bliższe jest respondentom dane środowisko, tym rzadziej

⁹ Zob. *Zakłady psychiatrycznej oraz neurologicznej opieki zdrowotnej*. „Rocznik Statystyczny 2003”, ZOOZ IPiN, Warszawa 2004.

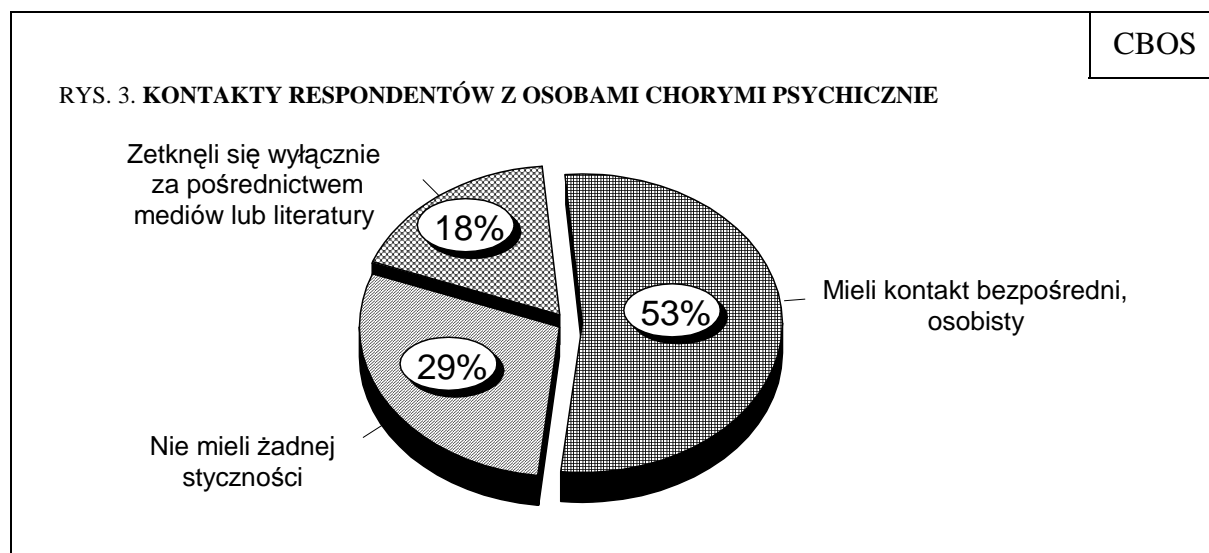
¹⁰ Liczbę osób szukających pomocy z powodu problemów psychicznych w placówkach niepsychiatrycznych szacuje się na świecie - według badań World Health Organization (Ustun TB, Sartorius N (Eds.) *Mental Illness in General Health Care*. Wiley, Chichester 1995) - na ok. 24% ogółu ludności. Badania w Polsce pozwalają oszacować ją na podobnym poziomie (15%-25%). Liczba osób doświadczających zaburzeń psychicznych, lecz nie szukających pomocy lub rezygnujących z niej z różnych powodów jest trudna do oceny. Przybliżone szacunki sugerują, iż powiększa ona liczbę zgłaszających się o ok. 10%.

przyznają oni, że ktoś z tego środowiska choruje psychicznie. Ważna jest także informacja, że co drugi badany (50%) zetknął się z chorym psychicznie i jego problemami dzięki mediom i literaturze.

Dodatkowe analizy (ich celem było wyeliminowanie efektu sumowania się odpowiedzi badanych, których styczność z chorymi psychicznie była różnorodna) pozwalają podzielić ankietowanych na trzy grupy różniące się doświadczeniami w tej dziedzinie.

Największą grupę, obejmującą ponad połowę ogółu (53%), stanowią ci, którzy mieli **bezpośredni, osobisty kontakt z osobami chorymi psychicznie** (w tym część miała też styczność pośrednią przez media). Znacznie mniej badanych (18%) zetknęło się z nimi **wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury** (i nie miało żadnych innych kontaktów). Natomiast pozostali (29%) **nie mieli żadnej styczności** (ani bezpośredniej, ani za pośrednictwem mediów) z osobami chorymi psychicznie.

Niemal we wszystkich porównywanych grupach społeczno-demograficznych przeważają osoby, które miały bezpośredni kontakt z chorymi psychicznie. Jedynie wśród najstarszych badanych równie liczną grupę stanowią ci, którzy nie mieli z nimi żadnej styczności (zob. tabele aneksowe).

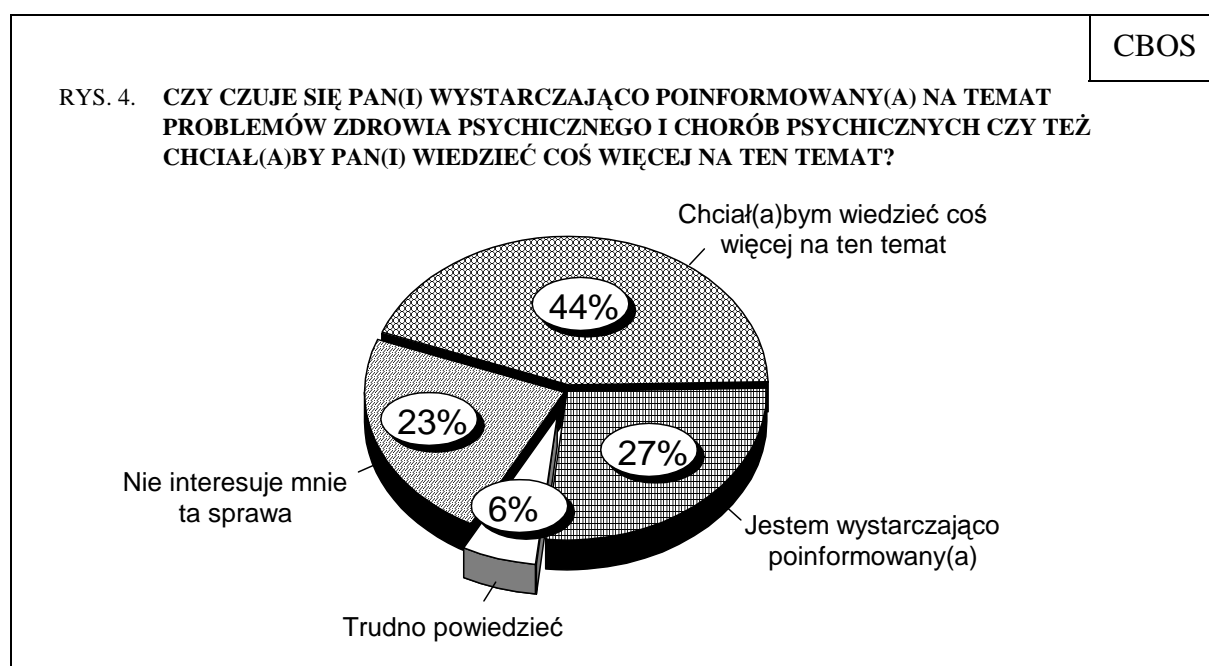
Okazuje się, że badani, którzy bezpośrednio zetknęli się z osobami chorymi psychicznie, niepokoją się o swoje zdrowie psychiczne oraz lękają chorób psychicznych znacznie częściej niż osoby znające chorych psychicznie i ich problemy wyłącznie z mediów czy literatury lub w ogóle niemające z nimi styczności.

Tabela 2

Kontakty respondentów z osobami chorymi psychicznie	Odpowiedzi osób deklarujących, że :	
	najbardziej obawiają się chorób psychicznych	czasem niepokoją się o swoje zdrowie psychiczne
	w procentach	
Mieli kontakt bezpośredni, osobisty	35	52
Zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury	26	37
Nie mieli żadnej styczności	22	38

POINFORMOWANIE NA TEMAT ZDROWIA PSYCHICZNEGO I CHOROÓB PSYCHICZNYCH

Wielu Polaków ma świadomość tego, że ich wiedza o zdrowiu psychicznym i chorobach psychicznych jest niewystarczająca. Ponad dwie piąte (44%) deklaruje, że chciałoby bardziej zgłębić tę problematykę. Tylko nieco ponad jedna czwarta (27%) jest zadowolona ze stanu swojego poinformowania. Prawie jedna czwarta ankietowanych (23%) nie interesuje się tymi sprawami.

Opinie badanych są wyraźnie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Za wystarczająco poinformowanych najczęściej uważają się przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, ludzie najlepiej sytuowani (po 42%), osoby z wyższym wykształceniem (38%). Natomiast im gorzej respondenci są wykształceni i zajmują niższą pozycję zawodową, tym na ogół rzadziej deklarują, że ich wiedza w tym zakresie jest

wystarczająca, a częściej przyznają się do braku zainteresowania problematyką zdrowia psychicznego. Należy jednak podkreślić, że również w grupach znajdujących się w gorszym położeniu społecznym przeważają liczebnie ci, którzy chcieliby zdobyć więcej informacji na ten temat. Potrzebę taką sygnalizuje ponad połowa osób najgorzej sytuowanych, robotników niewykwalifikowanych i rolników, a także gospodyń domowych i bezrobotnych. Przede wszystkim jednak chęć pogłębienia swojej wiedzy psychiatrycznej deklaruje ponad połowa młodzieży w wieku od 18 do 34 lat, w tym uczniów i studentów (wraz z wiekiem odsetek ten stopniowo maleje).

Ponadto okazuje się, że badani, którzy mieli bezpośredni kontakt z osobami chorymi psychicznie, nie tylko częściej niż inni wykazują zainteresowanie problematyką psychiatryczną (jedynie 18% jest niezainteresowanych) i lepiej oceniają poziom swojego poinformowania (30% uznaje je za wystarczające), ale mają także większą motywację do pogłębienia wiedzy w tej dziedzinie (48% chciałoby więcej wiedzieć) niż ci, którzy nie mieli żadnej styczności z chorymi.

Tabela 3

Kontakty respondentów z osobami chorymi psychicznie	Deklaracje dotyczące poinformowania na temat zdrowia psychicznego i chorób psychicznych*		
	mają wystarczającą wiedzę	chcieliby więcej wiedzieć	nie są zainteresowani tymi sprawami
	w procentach		
Mieli kontakt bezpośredni, osobisty	30	48	18
Zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury	24	44	26
Nie mieli żadnej styczności	21	38	33
*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”			

Badani obawiający się chorób psychicznych również deklarują większe niż inni zainteresowanie problematyką psychiatryczną, lepsze poinformowanie i silniejszą potrzebę pogłębienia wiedzy w tej dziedzinie.

Tabela 4

Deklaracje dotyczące obaw przed chorobami psychicznymi	Deklaracje dotyczące poinformowania na temat zdrowia psychicznego i chorób psychicznych*		
	mają wystarczającą wiedzę	chcieliby więcej wiedzieć	nie są zainteresowani tymi sprawami
	w procentach		
Obawiają się chorób psychicznych	31	49	16
Nie obawiają się chorób psychicznych	24	42	27
*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”			

Motywację do pogłębienia wiedzy zdecydowanie najczęściej przejawiają jednak ci, którzy deklarują, że czasami niepokoją się o swoje zdrowie psychiczne - 60% badanych z tej grupy chciałoby się dowiedzieć czegoś więcej, a tylko 20% uznaje swoją wiedzę za wystarczającą. Zupełnie inaczej kształtują się deklaracje tych, którzy nie lękają się o swoje zdrowie psychiczne.

Tabela 5

Czy czasami niepokoi się Pan(i) o swoje zdrowie psychiczne?*	Deklaracje dotyczące poinformowania na temat zdrowia psychicznego i chorób psychicznych*		
	mają wystarczającą wiedzę	chcieliby więcej wiedzieć	nie są zainteresowani tymi sprawami
	w procentach		
Tak	20	60	15
Nie	33	30	31
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”			

Jak widać, potrzebę pogłębienia swojej wiedzy psychiatrycznej szczególnie silnie odczuwają badani niepokojący się o własne zdrowie psychiczne, a także - choć w mniejszym stopniu - ci, którzy bezpośrednio zetknęli się z osobami chorymi psychicznie i odczuwają lęk przed tego typu chorobą.

JAKIE WARUNKI ŻYCIA SĄ SZCZEGÓLNI SZKODLIWE DLA ZDROWIA PSYCHICZNEGO?

Nasze badania ukazują, że o swoje zdrowie psychiczne szczególnie często niepokoją się ludzie pozbawieni bezpieczeństwa bytowego - znajdujący się w trudnej sytuacji finansowej i materialnej, słabo wykształceni, o niskiej pozycji zawodowej, a także bezrobotni oraz doświadczeni trwałą utratą zdrowia (reńciści). Wynika z tego, że trudne warunki życiowe sprzyjają powstawaniu problemów psychicznych.

Przekonani są o tym również ci, którzy poproszeni o wskazanie najbardziej szkodliwych dla zdrowia psychicznego czynników zwiększających ryzyko zachorowania na choroby psychiczne, w zdecydowanej większości wymieniają brak pracy, bezrobocie (77%), bardzo często również biedę (41%). Do najbardziej zagrażających zjawisk zaliczają także: kryzys rodziny (47% wskazań) oraz - często powiązane z nim - nadużywanie alkoholu i narkotyków (39%). Warto też odnotować, że co czwarty badany (25%) zagrożenie zdrowia psychicznego dostrzega w niepewności jutra, a mniej więcej co szósty - w złych stosunkach

między ludźmi (16%) oraz w nadmiernym pośpiechu, tempie życia (16%). Pozostałe zagrożenia uznane zostały za mniej istotne.

Godne uwagi jest także to, że nikt nie wybrał odpowiedzi całkowicie negującej szkodliwy wpływ uwzględnionych w badaniu czynników (*żaden z wymienionych czynników*). Świadczy to o powszechności przekonania, że zdrowie psychiczne ludzi oraz jego zakłócenie lub utrata silnie uzależnione są od splotu rozmaitych czynników społecznych, kulturowych i cywilizacyjnych wyznaczających warunki ich życia.

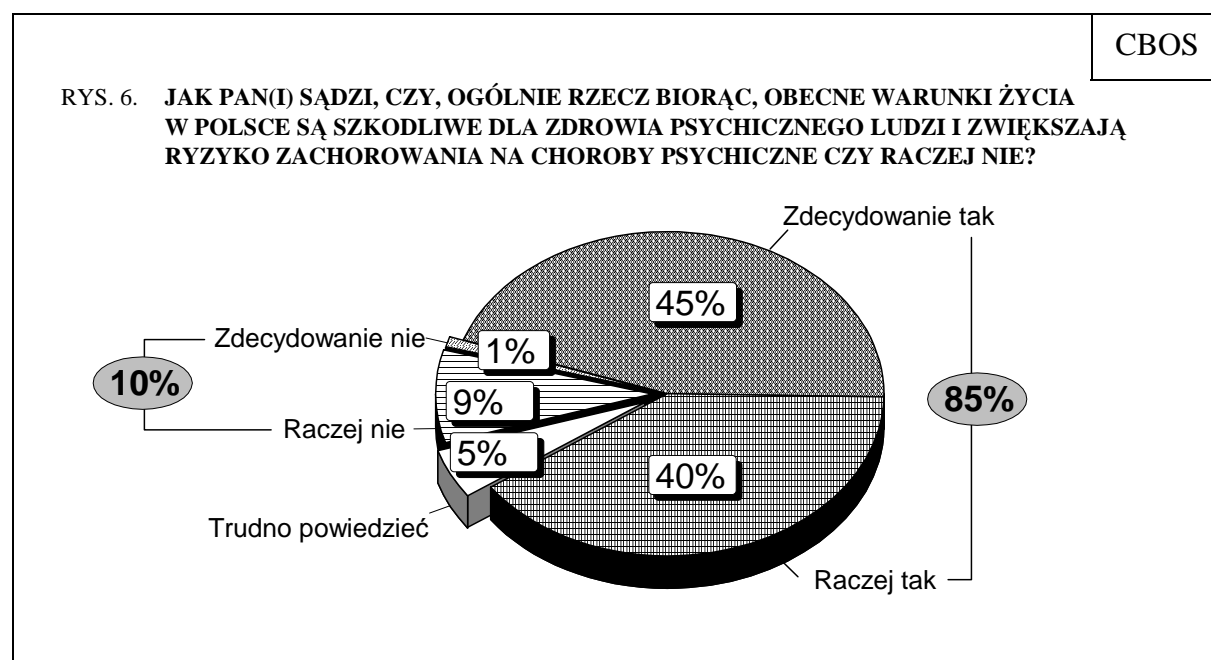
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać trzy najbardziej szkodliwe czynniki

Opinie na temat szkodliwości niektórych z uwzględnionych w badaniu czynników w znacznym stopniu zależą od położenia społecznego respondentów (zob. tabele aneksowe). Wprawdzie wszystkie grupy społeczne za najgroźniejsze dla zdrowia psychicznego zjawisko uznają bezrobocie, jednak już na przykładzie stosunku do biedy wyraźnie widać zróżnicowanie opinii. Im trudniejsze jest położenie badanych (niższe wykształcenie i pozycja zawodowa, gorsza sytuacja finansowa i materialna), mniejsza miejscowość zamieszkania

i starszy wiek, tym częściej na ogół zaliczają oni życie w biedzie do czynników szczególnie zagrażających zdrowiu psychicznemu. Bieda wymieniana jest na drugim miejscu (po bezrobociu) przez grupy najbardziej upośledzone społecznie: najgorzej wykształconych, niewykwalifikowanych, najuboższych, rencistów, emerytów i bezrobotnych. Dla porównania: badani wywodzący się ze środowisk znajdujących się w najlepszym położeniu społecznym, najlepiej wykształceni i sytuowani, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, wymieniają biedę dopiero na piątym miejscu, częściej wskazując na zagrożenia płynące z kryzysu rodziny, nadużywania alkoholu i narkotyków oraz z niepewności jutra. Ponadto im wyższa pozycja zawodowa i finansowa badanych, tym na ogół częściej wiążą oni ryzyko zachorowania nie tylko z niepewnością jutra, ale także z nadmiernym pośpiechem, tempem życia, a kadra kierownicza i inteligencja oraz badani o najwyższych dochodach (powyżej 1200 zł na osobę w rodzinie) wyjątkowo często wskazują na szkodliwość konkurencji, rywalizacji.

Jak zatem kształtuje się społeczna ocena zagrożeń dla zdrowia psychicznego wynikających z warunków życia w Polsce?

Powszechne okazuje się przekonanie, że obecne warunki życia w kraju są szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększają ryzyko zachorowania na choroby psychiczne. Uważa tak 85% badanych, w tym prawie połowa (45%) wyraża tę opinię zdecydowanie. Zaprzecza temu zaledwie 10% ankietowanych i tylko 5% nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

Opinie o szkodliwości warunków życia w Polsce dominują we wszystkich porównywanych grupach społeczno-demograficznych. Jedynie ludzie młodzi w wieku od 18 do 24 lat oraz uczniowie i studenci są w tej sprawie nieco mniej krytyczni (jedna czwarta z nich raczej nie dostrzega w warunkach życia zagrożeń dla zdrowia psychicznego). Wraz z wiekiem jednak krytyczna postawa się nasila. Im badani są starsi, a przede wszystkim im gorsza jest ich sytuacja finansowa i materialna, tym częściej wyrażają swoje opinie w sposób kategoryczny, zdecydowany. Szczególne nasilenie skrajnych ocen odnotowujemy nie tylko u badanych w wieku od 35 do 64 lat, ale także wśród źle sytuowanych i żyjących w złych warunkach materialnych oraz wśród robotników niewykwalifikowanych, bezrobotnych i rencistów, a więc w środowiskach, których przedstawiciele częściej niż inni doświadczają niepokojów o swoje zdrowie psychiczne (zob. tabele aneksowe).

Wynika z tego, że ludzie pozbawieni poczucia bezpieczeństwa bytowego częściej niż inni niepokoją się o własne zdrowie psychiczne oraz - generalizując swoje doświadczenia - szczególnie krytycznie oceniają warunki życia w Polsce, uznają je za szkodliwe, zwiększające ryzyko zachorowania na choroby psychiczne.

NARODOWY PROGRAM OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO

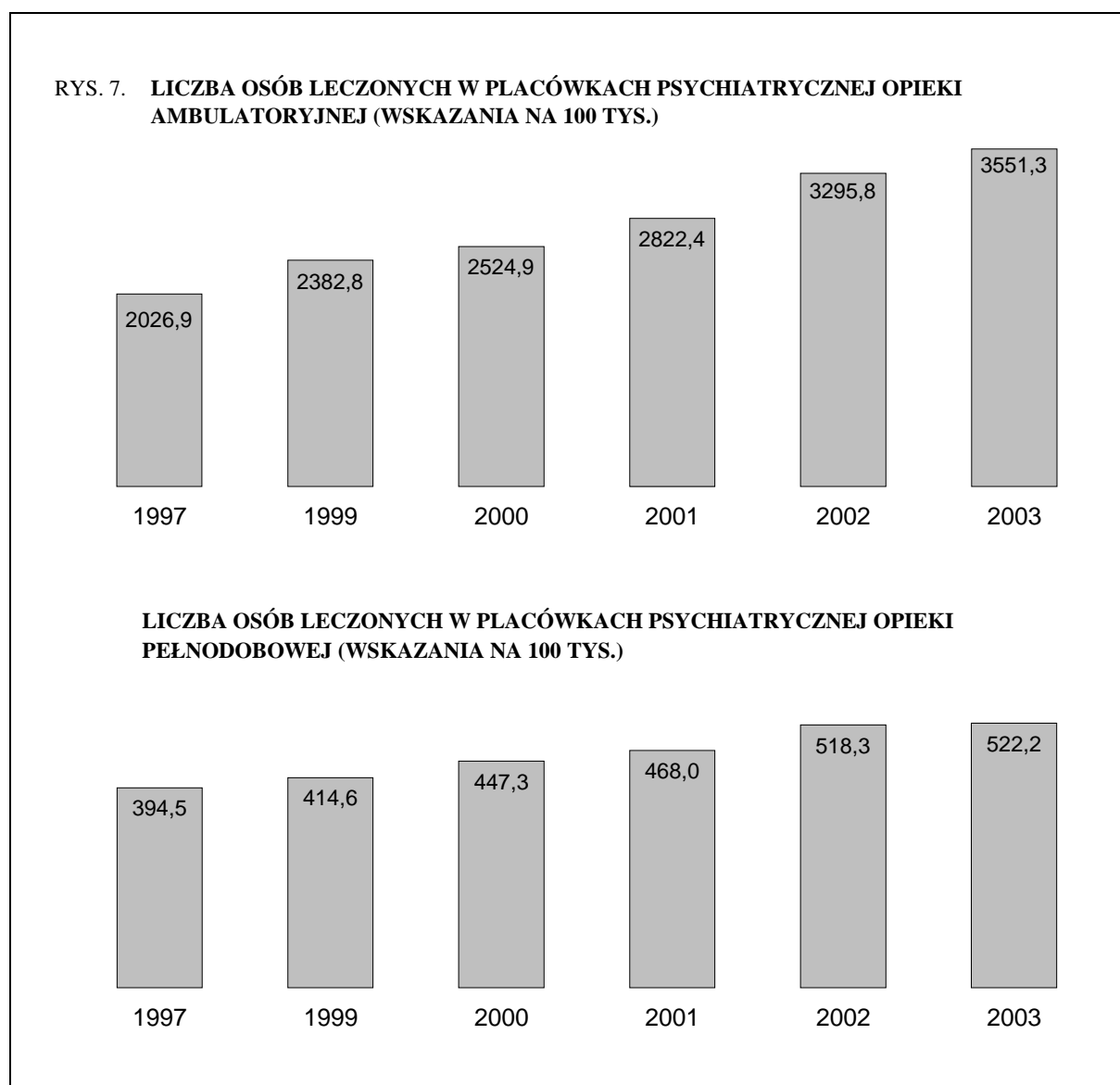
Wspomniany już raport Światowej Organizacji Zdrowia z 2001 roku¹¹ stwierdza, że choroby psychiczne w coraz większym stopniu wpływają na globalne obciążenie chorobami. W 2001 roku udział chorób psychicznych wyjaśniał na świecie około 31% (w Europie 43%) wskaźnika YLDs¹², opisującego liczbę lat życia przeżytych w niesprawności, oraz 12% (w Europie 20%) wskaźnika DALYs¹³, odzwierciedlającego skorygowaną o niesprawność zdrowotną liczbę utraconych lat życia. Według prognoz, w ciągu najbliższych dwudziestu lat zaburzenia psychiczne wysuną się na świecie na czoło problemów zdrowotnych powodujących niesprawność życiową ludzi.

¹¹ World Health Organization. *Mental Health Report 2001. Mental Health: new understanding, new hope*, WHO, Geneva 2001.

¹² *Years of life Lost due to Disability* - syntetyczny wskaźnik ukazujący liczbę lat życia utraconych z powodu niesprawności. W grupie 20 stanów chorobowych o największym udziale w wysokości tego wskaźnika występuje aż 5 związanych z zaburzeniami psychicznymi (oba typy chorób afektywnych, alkoholizm, schizofrenia, zaburzenia lękowe, choroby otępienne).

¹³ *Disability-Adjusted Life Years* - syntetyczny wskaźnik lat życia utraconych z powodu przedwczesnej śmierci i niesprawności, który obrazuje rozróżnienie między liczbą lat życia, które człowiek mógłby przeżyć, a liczbą lat, które realnie przeżywa w dobrym zdrowiu.

W Polsce w 2003 roku około 1 356,5 tys. osób (ok. 3,6% ogółu ludności) szukało pomocy w różnego typu placówkach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej (przychodnie, poradnie), a około 199,5 tys. osób (ok. 0,5% ogółu ludności) korzystało z psychiatrycznej opieki pełnodobowej (szpitale, ośrodki, zakłady). Liczby te od wielu lat rosną, co oznacza, że coraz więcej Polaków potrzebuje i szuka pomocy psychiatrycznej¹⁴.

Źródło: „Rocznik Statystyczny 2003”, ZOOZ IPiN, Warszawa 2004

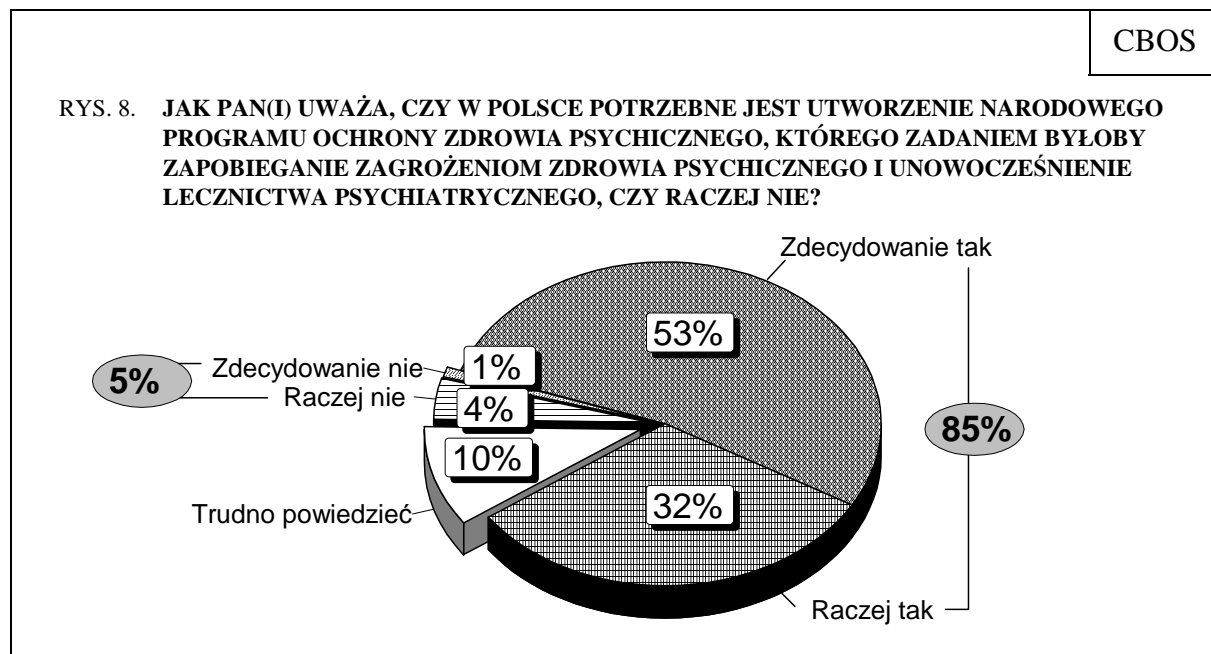
Środowiska udzielające pomocy coraz częściej alarmują, że funkcjonujący w Polsce system opieki psychiatrycznej nie odpowiada potrzebom społecznym, jest przestarzały oraz

¹⁴ Zob. *Zakłady psychiatrycznej oraz neurologicznej opieki zdrowotnej*, „Rocznik Statystyczny 2003”, ZOOZ IPiN, Warszawa 2004.

pilnie wymaga zasadniczych zmian. Przygotowano projekt Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (NPOZP) obejmujący zarówno diagnozę obecnego stanu, jak i propozycje nowoczesnych rozwiązań terapeutycznych w tym zakresie¹⁵.

Polska opinia publiczna nie była informowana o tym, że w styczniu 2005 roku na konferencji ministrów zdrowia państw europejskich przyjęto dokumenty podkreślające znaczenie problemów zdrowia psychicznego i jego zaburzeń oraz wytyczające w tym zakresie zadania dla państw w niej uczestniczących¹⁶. Społeczeństwo nie wie też, że w naszym kraju zalecenia te pozostały bez echa, nie pociągnęły za sobą żadnych istotnych decyzji politycznych ani organizacyjnych. Wiosną tego roku rząd po raz kolejny zrezygnował z zamiaru ustanowienia NPOZP zakładającego nadanie właściwej rangi zagadnieniom promocji zdrowia psychicznego, zapobieganiu jego zaburzeniom oraz modernizacji psychiatrycznej opieki zdrowotnej.

Polacy zapytani wprost o potrzebę ustanowienia takiego programu powszechnie popierają tę inicjatywę. Opowiada się za nią 85% badanych, w tym ponad połowa (53%) - w sposób zdecydowany. Zaledwie pięciu ankietowanych na stu (5%) neguje potrzebę utworzenia NPOZP, a co dziesiąty (10%) nie ma w tej sprawie wyrobionego zdania.

¹⁵ *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego. Projekt z 14 października 2003.* Projekt przyjęty przez ministra zdrowia, lecz bezskutecznie oczekujący na praktyczną realizację.

¹⁶ WHO European Ministerial Conference on Mental Health - Facing the Challenges, Building Solutions. Helsinki, Finland, 12-15 January 2005. *Mental Health Declaration for Europe - Facing the Challenges, Building Solutions.* EUR/04/5047810/6. *Mental Health Action Plan for Europe - Facing the Challenges, Building Solutions* EUR/04/5047810/7.

Poparcie dla utworzenia Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego jest powszechne we wszystkich porównywanych grupach społeczno-demograficznych.

Wyniki naszego sondażu mogą świadczyć o nie najlepszej kondycji psychicznej polskiego społeczeństwa, jak też o tym, że Polacy zdają sobie sprawę z potrzeby przeciwdziałania istniejącym zagrożeniom zdrowia psychicznego.

Prawie połowa Polaków - według własnych deklaracji - niepokoi się o swoje zdrowie psychiczne, a niemal jedna trzecia poważnie obawia się chorób psychicznych. Poczucie zagrożenia odnotowujemy szczególnie często u ludzi pozbawionych bezpieczeństwa bytowego (najuboższych, słabo wykształconych, niewykwalifikowanych, bezrobotnych, rencistów). Powszechne jest przekonanie, że warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego i sprzyjają jego zaburzeniom. Wśród czynników szczególnie mu zagrażających badani najczęściej wymieniają bezrobocie oraz biedę, kryzys rodziny, nadużywanie alkoholu i narkotyków, a także - choć rzadziej - niepewność jutra. Opinie te zapewne w znacznym stopniu odzwierciedlają realne doświadczenia badanych, ponieważ ponad połowa deklaruje, że w swoim życiu zetknęła się z osobą chorą psychicznie. Trzeba jednak podkreślić, że wielu Polaków nie jest dostatecznie poinformowanych na temat zdrowia psychicznego i chorób psychicznych, chciałoby pogłębić swoją wiedzę w tym zakresie. Zdecydowana większość społeczeństwa popiera utworzenie narodowego programu, który promowałby zainteresowanie ochroną zdrowia psychicznego i sprzyjał unowocześnieniu leczenia psychiatrycznego.

Problematyka ta zostanie poszerzona w kolejnym opracowaniu, którego tematem będą społeczne wyobrażenia o chorobach psychicznych oraz osobach psychicznie chorych, a także zagadnienia postaw społecznych - m.in. poziomu dystansu, napiętnowania, dyskryminacji - wobec chorych psychicznie.

Opracowali
Bogna WCIÓRKA
Jacek WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Pewne choroby wywołują u ludzi szczególny niepokój, lęk. Których z poniższych chorób obawia się Pan(i) najbardziej? Z podanej listy proszę wybrać nie więcej niż trzy choroby. 1 - Choroby serca; 2 - Gruźlica; 3 - Choroby nowotworowe (rak); 4 - Choroby psychiczne; 5 - Alkoholizm; 6 - Narkomania; 7 - AIDS; 8 - Nie obawiam się żadnej choroby; 9 - Trudno powiedzieć

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Liczba osób
Ogółem	66	15	83	30	16	20	30	4	1	1037
Płeć										
Mężczyźni	69	16	79	23	16	18	33	5	1	495
Kobiety	64	14	86	35	16	22	27	3	0	542
Wiek										
18-24 lat	54	12	83	30	21	25	47	4	1	151
25-34	57	9	83	30	13	25	42	5	1	187
35-44	72	15	84	31	19	19	26	5	0	169
45-54	66	13	82	30	16	22	30	4	0	215
55-64	73	21	86	25	15	17	22	3	1	127
65 lat i więcej	74	23	80	30	12	15	15	2	1	188
Miejsce zamieszkania										
Wieś	69	15	84	30	15	21	30	2	0	391
Miasto do 20 tys.	60	16	87	26	20	17	36	5	0	128
20-100 tys.	63	19	81	36	22	25	27	3	0	199
101-500 tys.	71	16	83	24	13	18	29	5	2	199
501 tys.i więcej mieszk.	59	8	77	31	9	17	31	10	1	119
Wykształcenie										
Podstawowe	69	22	83	29	14	20	24	2	1	302
Zasadnicze zawodowe	72	15	79	26	19	23	27	4	0	265
Średnie	63	13	86	32	15	20	38	3	0	359
Wyższe	54	4	82	28	14	16	29	12	1	111
Grupa społ.-zaw. pracujący										
Kadra kier., inteligencja	59	9	86	20	17	16	30	10	0	70
Prac.umysł.niż.szczebla	65	10	88	38	12	12	33	3	2	81
Pracownicy fiz.- umysł.	65	14	79	34	16	26	36	4	0	97
Robotnicy wykwalifikowani	68	8	77	30	14	23	37	6	0	86
Robotnicy niewykwalifik.	65	13	76	25	20	21	30	4	0	52
Rolnicy	76	14	94	28	23	20	22	0	0	55
Pracujący na własny rach.	58	3	71	21	8	21	30	23	0	27
Bierni zawodowo										
Renciści	76	26	89	30	11	16	22	1	0	113
Emeryci	72	19	80	29	15	17	17	3	1	221
Uczniowie i studenci	50	11	91	27	19	20	46	4	2	59
Bezrobotni	56	18	82	32	20	23	42	3	1	121
Gospodynie domowe i inni	62	15	78	30	17	40	37	0	2	55
Pracuje w:										
inst. państw., publicznej	63	11	80	34	17	17	28	7	2	143
spółce właścicieli										
prywatnych i państwa	70	11	79	32	16	20	38	3	0	69
sekt. pryw. poza rolnictw.	62	8	83	27	13	21	36	7	0	200
prywatnym gosp. rolnym	77	15	95	27	18	17	23	2	0	64
Dochody na jedną osobę										
Do 300 zł	63	20	84	29	23	22	33	1	0	145
301-500	66	17	82	32	16	18	34	4	0	196
501-900	68	15	86	31	14	22	27	3	0	260
901-1200	64	19	75	26	13	17	23	9	2	77
Powyżej 1200 zł	61	10	84	25	16	9	35	10	0	51
Ocena własnych war. mater.										
Złe	68	16	82	31	19	21	28	3	0	346
Średnie	66	15	83	29	15	21	29	4	1	443
Dobre	62	14	84	28	13	18	37	7	1	247
Udział w prakt. religijnych										
Kilka razy w tygodniu	62	16	81	34	23	25	26	3	1	93
Raz w tygodniu	69	17	84	27	16	22	31	3	1	520
1-2 razy w miesiącu	65	11	80	32	11	15	34	6	1	155
Kilka razy w roku	65	11	86	27	17	22	30	4	1	168
W ogóle nie uczestniczy	59	19	77	37	15	16	25	5	1	100
Poglądy polityczne										
Lewica	65	21	81	27	18	22	32	4	0	159
Centrum	68	15	84	29	14	20	34	4	0	277
Prawica	64	16	82	30	16	19	29	6	1	264
Trudno powiedzieć	67	13	84	31	16	21	27	2	1	336

Tabela 2. Czy czasami niepokoi się Pan(i) o swoje zdrowie psychiczne?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	52	3	1037
Płeć				
Mężczyźni	37	59	3	495
Kobiety	52	45	3	542
Wiek				
18-24 lat	30	68	2	151
25-34	42	55	3	187
35-44	54	41	5	169
45-54	56	41	3	215
55-64	46	52	1	127
65 lat i więcej	38	58	4	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	48	4	391
Miasto do 20 tys.	45	50	5	128
20-100 tys.	52	45	3	199
101-500 tys.	35	64	1	199
501 tys. i więcej mieszk.	40	57	4	119
Wykształcenie				
Podstawowe	48	48	4	302
Zasadnicze zawodowe	52	46	1	265
Średnie	40	56	4	359
Wyższe	33	62	6	111
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	67	3	70
Prac.umysł.niż.szczebla	43	47	10	81
Pracownicy fiz.- umysł.	48	50	2	97
Robotnicy wykwalifikowani	43	55	2	86
Robotnicy niewykwalifik.	50	50	0	52
Rolnicy	60	31	8	55
Pracujący na własny rach.	44	56	0	27
Bierni zawodowo				
Renciści	51	45	4	113
Emeryci	38	58	3	221
Uczniowie i studenci	26	72	2	59
Bezrobotni	53	44	3	121
Gospodynie domowe i inni	60	39	2	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	41	54	5	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	39	58	4	69
sekt. pryw. poza rolnict.	45	53	2	200
prywatnym gosp. rolnym	57	39	5	64
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	64	34	2	145
301-500	56	42	2	196
501-900	41	56	3	260
901-1200	34	65	1	77
Powyżej 1200 zł	37	60	3	51
Ocena własnych war. mater.				
Złe	58	40	2	346
Średnie	41	55	4	443
Dobre	34	63	3	247
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	61	36	4	93
Raz w tygodniu	42	56	2	520
1-2 razy w miesiącu	49	44	6	155
Kilka razy w roku	42	53	4	168
W ogóle nie uczestniczy	44	54	1	100
Poglądy polityczne				
Lewica	45	52	3	159
Centrum	50	47	2	277
Prawica	40	57	3	264
Trudno powiedzieć	44	51	5	336

Tabela 3. Kontakty respondentów z osobami chorymi psychicznie.
1 - Zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury; 2 - Nie mieli żadnej styczności; 3 - Mieli kontakt bezpośredni, osobisty

(%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	18	29	53	1037
Płeć				
Mężczyźni	17	30	53	495
Kobiety	19	28	53	542
Wiek				
18-24 lat	21	24	55	151
25-34	23	24	53	187
35-44	14	23	63	169
45-54	16	29	55	215
55-64	16	29	55	127
65 lat i więcej	17	43	40	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	18	30	52	391
Miasto do 20 tys.	16	27	57	128
20-100 tys.	13	27	60	199
101-500 tys.	19	32	49	199
501 tys. i więcej mieszk.	25	26	49	119
Wykształcenie				
Podstawowe	15	34	51	302
Zasadnicze zawodowe	18	28	54	265
Średnie	19	27	54	359
Wyższe	22	22	55	111
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	21	25	54	70
Prac. umysł. niż. szczebla	20	24	55	81
Pracownicy fiz.- umysł.	24	23	53	97
Robotnicy wykwalifikowani	19	26	55	86
Robotnicy niewykwalifik.	24	19	57	52
Rolnicy	17	29	55	55
Pracujący na własny rach.	8	25	67	27
Bierni zawodowo				
Renciści	17	29	54	113
Emeryci	16	39	45	221
Uczniowie i studenci	19	18	63	59
Bezrobotni	12	32	56	121
Gospodynie domowe i inni	18	31	51	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	22	23	55	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	16	39	45	69
sekt. pryw. poza rolnict.	19	19	62	200
prywatnym gosp. rolnym	17	29	53	64
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	13	23	64	145
301-500	13	33	53	196
501-900	20	27	52	260
901-1200	28	29	43	77
Powyżej 1200 zł	15	26	59	51
Ocena własnych war. mater.				
Złe	15	26	59	346
Średnie	19	32	50	443
Dobre	20	28	52	247
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	14	28	58	93
Raz w tygodniu	19	31	50	520
1-2 razy w miesiącu	20	30	50	155
Kilka razy w roku	16	24	60	168
W ogóle nie uczestniczy	15	25	59	100
Poglądy polityczne				
Lewica	20	30	49	159
Centrum	17	26	57	277
Prawica	19	26	56	264
Trudno powiedzieć	17	33	50	336

Tabela 4. Czy czuje się Pan(i) wystarczająco poinformowany(a) na temat problemów zdrowia psychicznego i chorób psychicznych czy też chciał(a)by Pan(i) wiedzieć coś więcej na ten temat? 1 - Jestem wystarczająco poinformowany(a); 2 - Chciał(a)bym wiedzieć coś więcej na ten temat 3 - Nie interesuje mnie ta sprawa

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	44	23	6	1035
Płeć					
Mężczyźni	26	43	24	7	492
Kobiety	27	45	23	5	542
Wiek					
18-24 lat	22	55	21	3	151
25-34	25	51	20	3	187
35-44	31	47	17	6	168
45-54	28	46	23	3	215
55-64	25	40	25	10	127
65 lat i więcej	27	26	35	12	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	46	31	4	390
Miasto do 20 tys.	34	45	12	9	128
20-100 tys.	34	43	13	8	198
101-500 tys.	32	40	22	6	199
501 tys.i więcej mieszk.	21	44	31	4	119
Wykształcenie					
Podstawowe	21	36	35	9	301
Zasadnicze zawodowe	23	49	24	4	264
Średnie	30	49	17	5	359
Wyższe	38	39	15	8	111
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	42	42	9	7	70
Prac.umysł.niż.szczebła	28	52	16	5	81
Pracownicy fiz.- umysł.	27	50	20	4	97
Robotnicy wykwalifikowani	31	37	29	3	86
Robotnicy niewykwalifik.	14	53	30	2	52
Rolnicy	16	56	23	5	55
Pracujący na własny rach.	36	37	20	8	27
Bierni zawodowo					
Renciści	25	35	25	14	111
Emeryci	27	30	35	8	220
Uczniowie i studenci	24	57	19	0	59
Bezrobotni	25	51	19	4	121
Gospodynie domowe i inni	20	63	16	2	55
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	33	49	14	4	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	34	44	18	4	69
sekt. pryw. poza rolnict.	25	46	25	4	200
prywatnym gosp. rolnym	17	55	19	10	64
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	25	53	17	5	145
301-500	24	51	21	4	196
501-900	26	37	29	8	260
901-1200	27	46	23	4	77
Powyżej 1200 zł	42	41	13	4	51
Ocena własnych war. mater.					
Złe	28	45	21	5	345
Średnie	25	41	26	7	442
Dobre	27	47	21	5	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	48	16	6	93
Raz w tygodniu	26	43	24	6	520
1-2 razy w miesiącu	22	47	27	4	155
Kilka razy w roku	28	46	18	8	168
W ogóle nie uczestniczy	32	35	30	3	98
Poglądy polityczne					
Lewica	29	48	21	2	159
Centrum	28	50	19	4	276
Prawica	31	42	19	7	264
Trudno powiedzieć	21	38	32	8	335

Tabela 5. Jakie warunki życia mogą być, Pana(i) zdaniem, szczególnie szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększać ryzyko zachorowania na choroby psychiczne? Z podanej listy proszę wybrać trzy Pana(i) zdaniem najbardziej szkodliwe czynniki. 1 - Brak pracy, bezrobocie; 2 - Złe stosunki między ludźmi; 3 - Kryzys rodziny; 4 - Zagrożenie przestępczością; 5 - Nadużywanie alkoholu i narkotyków; 6 - Nadmierny pośpiech, tempo życia; 7 - Korupcja, nieuczciwość; 8 - Zanieczyszczenie środowiska naturalnego

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	77	16	47	3	39	16	5	2
Płeć								
Mężczyźni	76	16	45	4	40	16	5	3
Kobiety	77	16	50	3	38	16	4	1
Wiek								
18-24 lat	73	16	55	5	43	17	4	1
25-34	77	17	45	5	41	22	4	2
35-44	81	19	54	4	37	20	3	0
45-54	82	17	47	1	35	12	6	2
55-64	74	10	44	3	37	15	5	4
65 lat i więcej	72	15	41	3	40	11	6	3
Miejsce zamieszkania								
Wieś	77	15	45	4	38	16	5	2
Miasto do 20 tys.	74	17	52	4	38	18	3	1
20-100 tys.	81	18	45	3	36	16	5	2
101-500 tys.	79	14	48	3	37	15	3	2
501 tys. i więcej mieszk.	68	19	53	4	47	15	4	3
Wykształcenie								
Podstawowe	76	15	47	5	35	8	5	2
Zasadnicze zawodowe	82	13	43	2	43	19	4	3
Średnie	75	18	50	3	36	20	4	1
Wyższe	72	20	52	3	48	19	5	0
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	72	20	57	5	41	23	4	0
Prac. umysł. niż. szczebla	79	20	45	3	40	22	1	3
Pracownicy fiz.- umysł.	77	16	51	4	47	19	3	2
Robotnicy wykwalifikowani	85	14	55	2	41	18	1	0
Robotnicy niewykwalifik.	90	14	40	7	35	16	2	2
Rolnicy	82	16	44	5	37	8	12	4
Pracujący na własny rach.	55	19	51	0	39	25	8	0
Bierni zawodowo								
Renciści	72	13	46	1	35	15	4	5
Emeryci	73	15	41	4	39	14	7	2
Uczniowie i studenci	71	12	55	7	34	18	5	2
Bezrobotni	83	19	43	2	38	9	4	0
Gospodynie domowe i inni	79	16	59	4	38	14	4	0
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	73	20	45	5	42	20	6	1
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	85	13	56	2	43	19	2	2
sekt. pryw. poza rolnict.	79	16	52	3	41	20	2	1
prywatnym gosp. rolnym	80	20	41	6	38	11	12	3
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	89	15	45	5	33	12	4	2
301-500	73	20	56	6	39	12	5	1
501-900	75	13	48	1	44	16	3	3
901-1200	75	13	48	1	30	20	6	5
Powyżej 1200 zł	67	19	35	0	45	29	2	0
Ocena własnych war. mater.								
Złe	79	15	46	4	38	13	5	1
Średnie	77	15	49	3	39	18	3	3
Dobre	74	20	47	4	40	18	6	1
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	78	11	45	2	44	16	5	2
Raz w tygodniu	77	18	47	5	39	14	5	2
1-2 razy w miesiącu	79	15	49	3	29	19	4	1
Kilka razy w roku	77	13	41	1	41	19	3	2
W ogóle nie uczestniczy	71	16	57	2	44	18	5	2
Poglądy polityczne								
Lewica	82	18	47	3	41	15	1	0
Centrum	77	19	42	3	39	20	4	2
Prawica	74	15	50	5	40	14	6	2
Trudno powiedzieć	77	13	50	3	37	16	5	2

(continued)

Tabela 5 cd. 9 - Bieda; 10 - Nadmierna swoboda obyczajowa; 11 - Złe warunki mieszkaniowe; 12 - Konkurencja, rywalizacja; 13 - Trudny dostęp do lekarza; 14 - Niepewność jutra; 15 - Hałas; 16 - Żaden z wymienionych czynników

(%)

	9	10	11	12	13	14	15	16
Ogółem	41	2	6	3	4	25	1	0
Płeć								
Mężczyźni	39	1	7	4	5	25	1	0
Kobiety	42	2	5	3	4	26	1	0
Wiek								
18-24 lat	35	3	8	5	5	22	2	0
25-34	35	1	7	3	3	27	0	0
35-44	35	0	3	7	4	26	1	0
45-54	43	0	8	4	3	27	0	0
55-64	53	2	3	0	8	25	0	0
65 lat i więcej	46	3	4	1	4	23	1	0
Miejsce zamieszkania								
Wieś	46	1	9	2	5	20	1	0
Miasto do 20 tys.	51	1	2	3	4	18	0	0
20-100 tys.	37	2	4	4	5	32	0	0
101-500 tys.	35	1	5	5	2	32	2	0
501 tys.i więcej mieszk.	28	3	4	7	5	27	1	1
Wykształcenie								
Podstawowe	51	1	5	1	3	23	1	0
Zasadnicze zawodowe	44	1	10	2	6	17	1	0
Średnie	36	3	4	5	5	29	1	0
Wyższe	20	1	4	9	2	39	0	1
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	22	0	2	14	2	34	0	0
Prac.umysł.niż.szczebla	30	2	4	4	4	35	2	0
Pracownicy fiz.- umysł.	30	0	7	6	5	26	2	0
Robotnicy wykwalifikowani	44	0	5	3	2	24	0	0
Robotnicy niewykwalifik.	51	0	6	0	2	13	2	0
Rolnicy	42	0	10	8	5	25	0	0
Pracujący na własny rach.	47	3	7	0	0	22	0	3
Bierni zawodowo								
Renciści	51	0	8	1	7	22	1	0
Emeryci	46	3	3	1	6	23	0	0
Uczniowie i studenci	38	3	7	7	3	23	2	0
Bezrobotni	45	3	9	2	4	27	1	0
Gospodynie domowe i inni	36	2	6	0	3	30	0	0
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	33	1	3	6	2	30	0	0
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	34	0	4	7	3	19	2	0
sekt. pryw. poza rolnict.	36	0	6	5	4	28	1	0
prywatnym gosp. rolnym	43	0	9	6	4	25	0	0
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	52	0	8	1	4	18	1	0
301-500	39	2	6	3	3	26	0	0
501-900	42	3	5	3	6	25	1	0
901-1200	32	2	4	4	9	31	3	0
Powyżej 1200 zł	26	1	2	14	0	44	0	0
Ocena własnych war. mater.								
Złe	47	1	4	3	5	23	1	0
Średnie	40	2	6	3	5	26	0	0
Dobre	34	2	7	6	3	27	2	0
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	39	2	2	3	3	31	1	0
Raz w tygodniu	44	1	5	3	5	23	1	0
1-2 razy w miesiącu	44	1	7	2	4	20	1	0
Kilka razy w roku	34	3	7	5	5	35	0	1
W ogóle nie uczestniczy	32	2	8	4	2	23	3	0
Poglądy polityczne								
Lewica	44	1	7	4	4	29	0	0
Centrum	40	1	7	5	4	27	0	0
Prawica	39	3	5	5	5	24	2	0
Trudno powiedzieć	41	0	5	1	4	23	1	0

(continued)

Tabela 5 cd.

(%)

	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	1037
Płeć		
Mężczyźni	2	495
Kobiety	2	542
Wiek		
18-24 lat	1	151
25-34	2	187
35-44	0	169
45-54	0	215
55-64	2	127
65 lat i więcej	6	188
Miejsce zamieszkania		
Wieś	2	391
Miasto do 20 tys.	3	128
20-100 tys.	1	199
101-500 tys.	3	199
501 tys. i więcej mieszk.	1	119
Wykształcenie		
Podstawowe	4	302
Zasadnicze zawodowe	1	265
Średnie	1	359
Wyższe	0	111
Grupa społ.-zaw. pracujący		
Kadra kier., inteligencja	0	70
Prac. umysł. niż. szczebla	0	81
Pracownicy fiz.- umysł.	0	97
Robotnicy wykwalifikowani	0	86
Robotnicy niewykwalifik.	4	52
Rolnicy	0	55
Pracujący na własny rach.	0	27
Bierni zawodowo		
Renciści	1	113
Emeryci	5	221
Uczniowie i studenci	3	59
Bezrobotni	1	121
Gospodynie domowe i inni	2	55
Pracuje w:		
inst. państw., publicznej	1	143
spółce właścicieli		
prywatnych i państwa	0	69
sekt. pryw. poza rolnict.	0	200
prywatnym gosp. rolnym	0	64
Dochody na jedną osobę		
Do 300 zł	1	145
301-500	2	196
501-900	2	260
901-1200	5	77
Powyżej 1200 zł	2	51
Ocena własnych war. mater.		
Złe	3	346
Średnie	2	443
Dobre	1	247
Udział w prakt. religijnych		
Kilka razy w tygodniu	2	93
Raz w tygodniu	1	520
1-2 razy w miesiącu	3	155
Kilka razy w roku	3	168
W ogóle nie uczestniczy	1	100
Poglądy polityczne		
Lewica	0	159
Centrum	2	277
Prawica	1	264
Trudno powiedzieć	3	336

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy, ogólnie rzecz biorąc, obecne warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększają ryzyko zachorowania na choroby psychiczne czy raczej nie?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	40	9	1	5	1037
Płeć						
Mężczyźni	43	39	12	1	5	495
Kobiety	48	41	6	0	5	542
Wiek						
18-24 lat	32	39	23	0	6	151
25-34	44	38	13	1	4	187
35-44	53	37	5	1	4	169
45-54	51	39	6	0	4	215
55-64	51	41	4	1	1	127
65 lat i więcej	40	47	4	0	10	188
Miejsce zamieszkania						
Wieś	40	45	9	0	6	391
Miasto do 20 tys.	51	35	9	1	5	128
20-100 tys.	47	35	9	1	7	199
101-500 tys.	48	41	9	0	3	199
501 tys.i więcej mieszk.	49	39	9	1	3	119
Wykształcenie						
Podstawowe	47	41	5	1	6	302
Zasadnicze zawodowe	48	39	8	0	4	265
Średnie	42	40	12	1	5	359
Wyższe	45	40	12	0	3	111
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	48	42	9	0	2	70
Prac.umysł.niż.szczębla	46	44	4	0	5	81
Pracownicy fiz.- umysł.	41	34	19	2	5	97
Robotnicy wykwalifikowani	48	37	11	1	3	86
Robotnicy niewykwalifik.	57	35	6	0	2	52
Rolnicy	43	43	10	0	4	55
Pracujący na własny rach.	31	53	16	0	0	27
Bierni zawodowo						
Renciści	50	39	5	0	6	113
Emeryci	40	46	5	1	8	221
Uczniowie i studenci	31	42	24	0	3	59
Bezrobotni	55	31	9	0	6	121
Gospodynie domowe i inni	46	39	8	2	5	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	47	37	12	1	3	143
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	45	43	12	0	0	69
sekt. pryw. poza rolnict.	45	40	9	1	5	200
prywatnym gosp. rolnym	44	46	9	0	2	64
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	54	36	6	1	4	145
301-500	51	36	10	0	4	196
501-900	47	38	10	0	5	260
901-1200	43	44	10	0	3	77
Powyżej 1200 zł	39	48	13	0	0	51
Ocena własnych war. mater.						
Złe	52	37	6	0	4	346
Średnie	44	42	7	1	6	443
Dobre	38	40	16	1	5	247
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	52	39	5	0	3	93
Raz w tygodniu	41	44	10	0	5	520
1-2 razy w miesiącu	46	39	8	0	6	155
Kilka razy w roku	47	36	11	1	5	168
W ogóle nie uczestniczy	57	27	9	0	7	100
Poglądy polityczne						
Lewica	42	41	13	0	4	159
Centrum	43	42	10	1	5	277
Prawica	50	38	11	0	1	264
Trudno powiedzieć	45	40	5	0	9	336

Tabela 7. Jak Pan(i) uważa, czy w Polsce potrzebne jest utworzenie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, którego zadaniem byłoby zapobieganie zagrożeniom zdrowia psychicznego i unowocześnienie leczenia psychiatrycznego, czy raczej nie?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	32	4	1	10	1037
Płeć						
Mężczyźni	47	35	6	2	10	495
Kobiety	57	30	3	0	10	542
Wiek						
18-24 lat	48	35	8	1	7	151
25-34	45	42	5	2	6	187
35-44	56	30	6	1	7	169
45-54	57	33	1	0	8	215
55-64	61	24	3	1	11	127
65 lat i więcej	50	28	2	2	18	188
Miejsce zamieszkania						
Wieś	44	37	4	1	14	391
Miasto do 20 tys.	54	31	4	1	9	128
20-100 tys.	64	25	6	1	5	199
101-500 tys.	56	34	1	2	7	199
501 tys.i więcej mieszk.	55	28	7	0	9	119
Wykształcenie						
Podstawowe	50	31	2	0	17	302
Zasadnicze zawodowe	55	34	4	1	7	265
Średnie	51	33	5	2	8	359
Wyższe	58	30	8	1	3	111
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	60	33	7	0	0	70
Prac.umysł.niż.szczebła	51	34	4	5	5	81
Pracownicy fiz.- umysł.	50	37	4	2	8	97
Robotnicy wykwalifikowani	49	43	1	1	6	86
Robotnicy niewykwalifik.	41	45	2	0	12	52
Rolnicy	45	40	4	2	9	55
Pracujący na własny rach.	42	35	21	0	3	27
Bierni zawodowo						
Renciści	60	25	3	0	13	113
Emeryci	51	27	3	2	16	221
Uczniowie i studenci	59	27	9	0	5	59
Bezrobotni	51	36	2	0	11	121
Gospodynie domowe i inni	69	18	5	0	8	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	52	35	5	2	6	143
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	50	42	1	3	4	69
sekt. pryw. poza rolnict.	48	39	6	1	6	200
prywatnym gosp. rolnym	42	45	4	2	7	64
Dochoły na jedną osobę						
Do 300 zł	51	43	1	0	5	145
301-500	55	32	4	1	9	196
501-900	56	30	5	1	8	260
901-1200	49	30	9	4	9	77
Powyżej 1200 zł	56	30	7	4	4	51
Ocena własnych war. mater.						
Złe	53	34	3	1	9	346
Średnie	53	30	4	1	12	443
Dobre	51	35	6	2	6	247
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	65	25	1	0	9	93
Raz w tygodniu	49	36	4	1	9	520
1-2 razy w miesiącu	52	31	3	1	13	155
Kilka razy w roku	57	29	5	2	7	168
W ogóle nie uczestniczy	52	27	5	4	11	100
Poglądy polityczne						
Lewica	59	30	3	1	5	159
Centrum	53	37	3	2	5	277
Prawica	57	28	7	1	8	264
Trudno powiedzieć	46	34	3	1	17	336